

УДК 378.011.33

Ваврисевич Я.С., к.б.н., доцент, (vavrysevich@ukr.net) ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА У ВИХОВАННІ ТА ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ НАШОЇ ДЕРЖАВИ

Наголошується на важливій ролі жінки, матері у виховному процесі молоді. Пропонуються важливі напрямки для роботи з молодим поколінням різних вікових категорій, використання яких сприятиме формуванню цілеспрямованого характеру всебічно розвиненої особистості.

Ключові слова: українська жінка, український характер, виховний процес, українська ідея, національна свідомість, молоде покоління

Споконвіку найпочесніше місце в українській історії, в українському суспільстві займала жінка – берегиня роду. Українська жінка – це «етнічний центр», генетичне і духовне джерело всього того, що називається українством. З давніх-давен «арійське» становище жінки як хранительки домашнього вогнища і духовності в Україні було і є основою соціальної (в тому числі політичної) стабільності, соціальної моралі, душевної рівноваги і стійкості, а отже, і соборності, єдності нації.

Особлива роль української жінки в суспільстві – це морально-духовний аспект, це її материнська школа. І при цьому вона як мати є тим стабілізуючим фактором, що закладає те святе, неповторне у сім'ю та дитячі, юнацькі душі.

Варто наголосити при цьому, що для жінки, матері одне з провідних місць займає сім'я, родина. Сім'я – то святий вузол, яким пов'язуються люди в суспільстві, життєвий осередок, що приводить майбутню жінку на світ Божий, плекає найвищу цінність людства – дітей, найкращий цвіт нації, майбутнє народу. Сім'я – найбільша вихователька молоді за всіх часів [2, 36]. Завдяки їй постала і розвинулась народна педагогіка – прародителька педагогічної науки, теорії і практики родинно-суспільного виховання. Адже «родинне виховання» формує в неї, в жінки, лідера, натури творчої, допитливої, організаторської, ті риси характеру, які дають змогу відтворити і розвинути генетичний фонд особистості, є джерелом жіночності, самоутвердження, вихованості та шани і поваги до тих, хто дав життя. Тому, коли в повному розмасі діятиме українська родина, в тому числі і українська жінка, то родинна педагогіка в Україні набагато зміцніє.

Неабияку роль суспільному вихованню відводила наша землячка, видатний педагог Софія Русова. Вона підкреслювала, що важлива частина українського навчального закладу – це моральне виховання молоді, а саме: виховання індивідуальної волі і суспільного гуртового порядку.

Освіта та просвіта усього молодого покоління – таким був клич О.Доброграєвої. Освіта, а через освіту добробут усього люду – це клич української інтелігенції початку століття, який має важливе значення і тепер. І в цьому процесі неабияку роль відігравали українські жінки. Наведу кілька цитат з реферату «Роль жіноцтва в розбудженні товариського життя на селі», зачитаного на Першому конгресі «Просвіти» 1908 року у Львові однією з діячок жіночого руху Іриною Рибчаківною: «Вже від сільської молоді треба зачинати виховання покоління добрих народних робітників. А се дуже важка річ, – бо до чого привикнуть і в яким дусі виховається юнь, така виросте молодіж, такі вкінці будуть і газди – батьки та газдині-матері...» [3, 7].

Таким чином, можна сказати, що нашому жіноцтву випала велика честь – продовжити дальшу роботу наших попередниць-просвітельок, а саме: розбудити поміж своїми сільськими посестрами національну свідомість, почуття потреби товариського життя, а що найважливіше – приготувати їх до важного обов'язку жінок і матерів. Свідомі селянки, і не тільки селянки, можуть в народній роботі бути великою поміччю, через виховання дітей і тим самим впливати на чоловіків. Освітній процес ніколи не припинявся, навпаки, він ще поліпшувався, внаслідок живого контакту з природою, традиціями, із звичаями, святами, вечорами тощо. Тут, як на мою думку, особливе місце займало плекання кращих традицій автентичного народного мистецтва. А ще одне... це ідея... Ідея покладена у виховання нашого молодого цвіту України, закладена ще Оленою Пчілкою, полягала на праці, працелюбності, повазі до неї, досяганні чогось морально та духовно вищого, не зупинятись на досягнутому, а йти далі і далі, вперед... Тому що кожна крапля такої праці вихователя, його щирого золотого внеску, здобута ціною щоденної рутинної праці, ставала і є запорукою створення здорового, морально стійкого молодого покоління.

На сьогоднішній день наше українське жіноцтво вправно крокує у справі культурного відродження краю, але, на жаль, не все складається у виховному процесі молоді. Пригадується історично далеке минуле, коли шляхом відомої ще з петрівських часів великодержавної політики «стягування до центру» в Москві були проведені колоквиуми з найздібнішими школярами різних «провінцій»-республік. Кращих було автоматично зараховано до Московського університету із «солодкою» обіцянкою – згодом відіслати на навчання за кордон. Коли ж наші діти прикладуть свої сили, свій хист до рідного поля, коли світ почує про славних синів Відродженої України і возрадується ними?! Якщо вони і є, то їх надзвичайно і надзвичайно мало [1].

Здається, вже немає місця на нашій Україні, до якого торкнувшись, ми б не зойкнули від страшного пронизливого болю. Кому потрібен прогрес, котрий служить розрусі і занепадові?!

Та, на щастя, сьогодні ще діє непорушний закон природи, і хто, як не українська жінка, покликана могутнім інстинктом збереження і продовження людського роду, має знову стати на сторожі цього стрімкого, як спалах блискавиці, життя? Як і кожна земна мати, вона мусить стояти на чатах біля свого віковичного гнізда, або ж кинутись у нерівний бій, можливо, загинути в

ньому, щоб генетична в'язь України не зникла зі сторінок земних цивілізацій. Настав час відродження жіночого руху на Україні, а з ним і виховний процес наших дітей. Тому що тільки активним втручанням в усі сфери суспільного життя вдасться захопити те, що не «згоріло» до тла, повстати живим ланцюгом проти нових виходів централізованої системи, бо там, за нами, – новонароджені діти. Усі жінки України та жіночі рухи здатні бути цим могутнім крилом у збереженні національної свідомості молодого покоління нашої держави. У жінці саме закладено єдність природних, мудрих начал – відродження і сила нашої нації [5, 6].

Всюди, де є українські жінки, матері, варто було б розгорнути роботу в основних, життєво важливих напрямках, які торкаються таких питань, як:

1. Школа.
2. Позашкільна робота з молоддю.
3. Дозвілля студентства (організація культурних програм та вечірок для студентської молоді).
4. Дитячі та юнацькі літні спеціалізовані табори (за покликанням, вибором, бажанням. Мистецтво, спорт, література, екологія, народна творчість тощо).
5. Охорона здоров'я.
6. Робота з дітьми-сиротами, студентами-сиротами.
7. Гігієна здоров'я, статеве виховання. Боротьба з раннім пияцтвом і наркоманією.
8. Екологія та молодіжне виховання.
9. Етнографічна фольклорна секція. Відродження кращих традицій нашого села, міста та народних промислів.

І це далеко не повний перелік завдань, а лише деякі питання, що спали на думку. У цій справі необхідно виробити чітку програму дій за секціями, із залученням кращих фахівців-спеціалістів з питань педагогіки, психології, медицини, культури, мистецтва, філософії тощо [4, 14].

Хочеться висловити деякі міркування щодо великого впливу раннього виховання на характер молодої людини і нації загалом. Передусім варто звернути увагу на те, що в традиції українського сімейного виховання досі наявні залишки матріархату. Наша жінка загалом дуже активна і в громадському, і в сімейному житті. Це її домінування над чоловіком виразно позначилося в народній творчості та дійсності. Чоловік, схилиючись до образу матері, підсвідомо прагне бачити свою подругу такою ж. Образ матері глибоко западає в душу дитини. Мати була, є і буде берегинею сімейного вогнища, традицій, віри і мови.

Із сказаного випливає, що з типу сімейного виховання виводяться й деякі інші риси українського характеру, зокрема бунтарство проти влади, анархізм, прагнення рівності для всіх, неготовність визнавати авторитет іншого над собою [6, 7].

Національний характер впливає прямо зі способу і роду виховання, яке отримує людина з перших своїх років. Цьому можна завдячувати нашій

українській жінці – Березині роду людського.

Нарешті, зважаючи на велику силу і можливості виховання, які виховник навіть до кінця не використовує, ми, українські жінки, мусимо докласти своїх зусиль до розв'язання низки ще невідкладних завдань у вихованні українського, національно свідомого характеру, які тепер набувають великої гостроти:

1. Повсякчасно мусимо дбати про розвиток в характері нашої молоді рис екстравертності, господарської експансивності, дуже потрібних для успіху в державотворчих намаганнях. Цьому сприятиме не тільки перебудова навчально – виховного процесу в бік посилення самостійності молоді, а й залучення їх до участі в розвитку науки, культури тощо.

2. Важливим виховним завданням є подолання рис егоцентризму та індивідуалізму, прищеплення молоді нахилів до об'єднання зусиль задля досягнення спільної мети. Соціальну пасивність та соціальне ліниство в характері підростаючого покоління послабимо, якщо завчасно спонукаємо їх до участі в громадському житті, дитячих чи юнацьких організаціях та об'єднаннях, клубах тощо.

3. У ділянці національно-патріотичного виховання варто зосередити увагу на перших паростках цього почуття, що йдуть від української матері, рідного краю. Цьому сприятимуть вивчення власного родоводу, історії села, участь в обрядах, збереженні традицій тощо, а також можливе колективне читання книг про героїчне, історичне минуле наших предків.

Висновок. Українська жінка у нашому ж суспільстві – це невмируща берегиня моральних засад, національних звичаїв і традицій, пам'яті предків, духовної єдності минулих та нинішніх поколінь, невтомний виховник нашої невмирущої генерації.

Тільки високе становище жінки в українському суспільстві забезпечуватиме першість, духовність над тілом. «Без жінки, без сім'ї немає щастя на землі», – кажуть українці і додають: «Коли міцна родина, то й держава сильна».

Національна держава – альфа і омега української ідеї, національної свідомості. З нею пов'язане все – і незалежність України, і її соборність, і вирішення завдань цивілізованого демократичного суспільства.

Література

1. Майданська С. Поки мати в тобі жива. // Літ. Укр. – 1990. – 9 серпня.
2. Медвідь В. Держава і жінка. // Золоті ворота. – 1994. – №1(7). – с. 116-122.
3. Артемова Л. Правічне й вічне: Роль жінки в суспільстві та у вихованні дітей за найдавніших часів. // Дошкільне виховання. – 1996. – №3. – с. 7-8.
4. Бондаренко Г. Ідеальна жінка в реаліях традиційного українського побуту. // Людина і світ. – 1996. – №7. – с. 13-15.
5. Зварчук О. Визначна роль жінки у реалізації української національної ідеї. // Сільська школа. – 2001. – 4 квітня. – с. 6.
6. «Виховний ідеал» – на Батьківщині. / Нині повертаються на Батьків-

щину поважні праці Г.Ващенко – творця національної системи виховання. Головна з них – «Виховний ідеал» // Літературна Україна. – 1994. – №49. – 8 грудня. – с.7.

Summary

Yaroslawa Vavrysewich

THE PART OF UKRAINIAN WOMEN IN THE EDUCATING AND FORMING YOUNG GENERATION'S NATIONAL CONSCIOUSNESS

Firstly, special role of Ukrainian women in the society, her moral and spiritual site, her maternal part are emphasized in an article. Secondly, the great attention is payed to the ways of young generations upbringing in Ukraine. Finally, the tasks that are necessary for educating and forming of national consciousness of youth as a crucial factor in the building of civilized and democratic society are setted.